

NÂZİM HİKMET : Portreler

YKY

Memet Fuat

NÂZİM HİKMET : Portreler

Memet Fuat

Yapı Kredi Yayınları 1423
Sanat - 69

NÂZİM HİKMET - Portreler
Memet Fuat

Editör: Omer Faruk Şerifoğlu
Kitap Tasarımı: Yeşim Balaban
Fotoğraflar: Aydın Coşkun
Baskı: Promat

1. Baskı: İstanbul, Ocak 2001

ISBN 975-08-0221-7

www.nazimhikmetran.com
memetfuat@hotmail.com

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2001

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
Yapı Kredi Kültür Merkezi
İstiklal Caddesi No. 285 Beyoğlu 80050 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
<http://www.yapikrediyayinlari.com>
<http://www.shop.superonline.com/yky>
e-posta: ykkultur@ykykultur.com.tr

Sarıca'ya

1959 - İSTANBUL

20 - TEVKİF HANCI

TEŞVİK EMEK

~~Nazım As~~

OTOBİYOGRAFI

1902'de doğdum
doğduğum şehre dönmedim bir daha
geriye dönmeyi sevmem
üç yaşında Halep'te paşa torunluğu ettim
on dokuzumda Moskova'da komünist üniversite öğrenciliği
kırk dokuzumda yine Moskova'da Tseka-Parti konukluğu
ve on dördümden beri şairlik ederim

kimi insan otların kimi insan balıkların çeşidini bilir
ben ayrılıkların
kimi insan ezbere sayar yıldızların adını
ben hasretlerin

hapislerde de yattım büyük otellerde de
açlık çektim açlık gırevi de içinde ve tatmadığım yemek yok gibidir

otuzumda asılmamı istediler
kırk sekizimde Barış madalyasının bana verilmesini
verdiler de

otuz altımda yarım yılda geçtim dört metre kare betonu
elli dokuzumda on sekiz saatte uçtum Pırag'dan Havana'ya

Lenin'i görmedim nöbet tuttum tabutunun başında 924'te
961'de ziyaret ettiğim anıtkabri kitaplarıdır

partimden koparmağa yeltendiler beni
sökmedi
yıkılan putların altında da ezilmedim

Otoportre, Tuval üzerine yağılıboya, 18 x 22 cm

951'de bir denizde genç bir arkadaşla yürüdüm üstüne ölümün
52'de çatlak bir yürekle dört ay sırtüstü bekledim ölümü

sevdiğim kadınları deli gibi kıskandım
şu kadarcık haset etmedim Şarlo'ya bile
aldattım kadınlarımı
konuşmadım arkasından dostlarımın
içtim ama akşamcı olmadım
hep alnımın teriyle çıkardım ekmek paramı ne mutlu bana

başkasının hesabına utandım yalan söyledim
yalan söyledim başkasını üzmemek için
ama durup dururken de yalan söyledim

bindim tirene uçağa otomobile
çoğunluk binemiyor
operaya gittim
çoğunluk gidemiyor adını bile duymamış operanın
çoğunluğun gittiği kimi yerlere de ben gitmedim 21'den beri
camiye kiliseye tapınağa havraya büyücüye
ama kahve falıma baktırdığım oldu

yazılarım otuz kırk dilde basılır
Türkiye'mde Türkçemle yasak

Otoportre, İstanbul, 1940, Karton üzerine pastel, 22 x 33 cm

STANTON
K. 2A 2/1

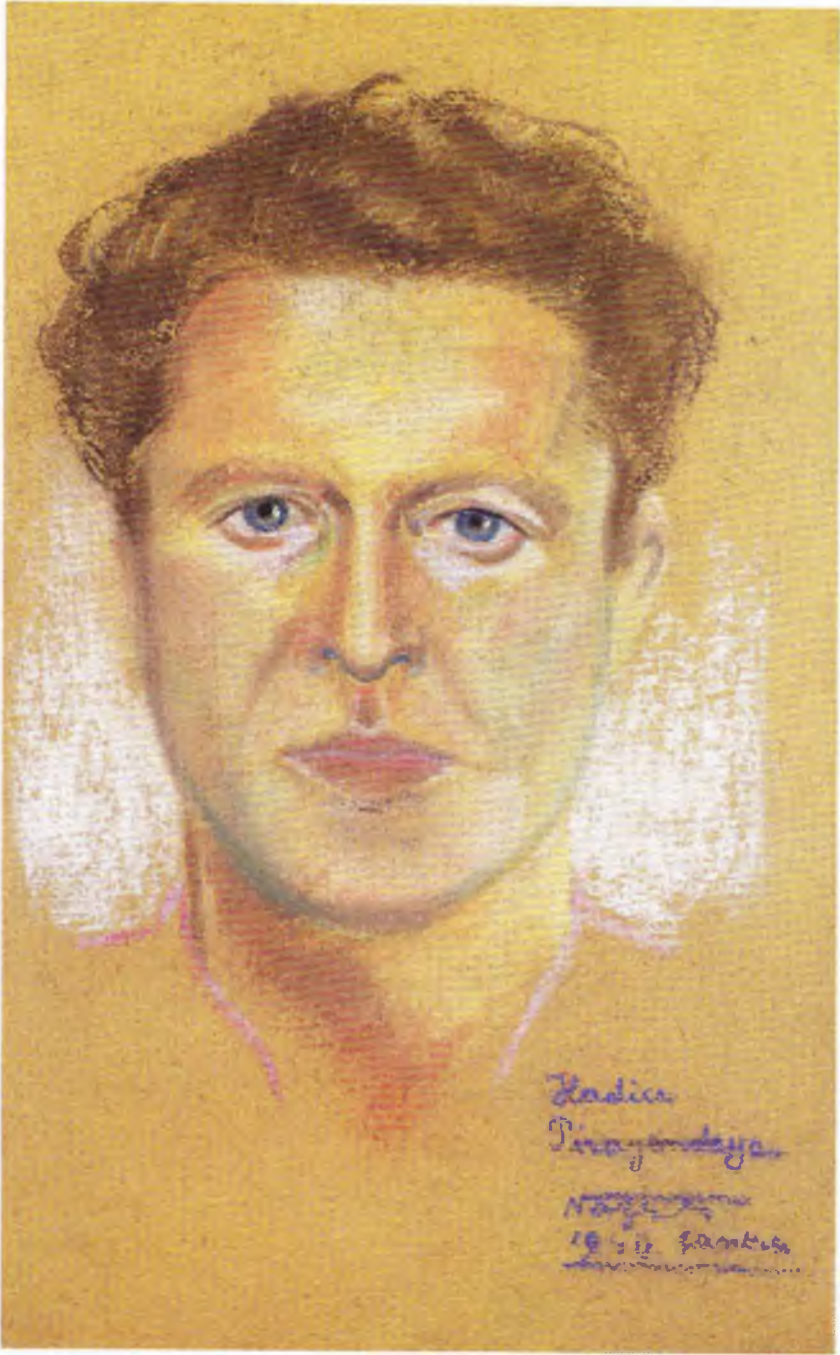
Newton
1915

kansere yakalanmadım daha
yakalanmam da şart değil
başbakan filan olacağım yok
meraklısı da değilim bu işin
bir de harbe girmedim
sığınaklara da inmedim gece yarıları
yollara da düşmedim pike yapan uçakların altında
ama sevdalandım altmışıma yakın

sözün kısası yoldaşlar
bugün Berlin'de kederden gebermekte olsam da
insanca yaşadım diyebilirim

ve daha ne kadar yaşarım
başımdan neler geçer daha
kim bilir.

Bu otobiyografi 1961 yılı 11 Eylülünde
Doğu Berlin'de yazıldı.

Otoportre, Karton üzerine pastel, Çankırı, 1940, 22 x 34 cm

Sarıca'ya

1949 - İSTANBUL

29 - TEVKİF HANCI

TEŞVİKİ FURKAN

Norayr Hacı

NÂZIM'IN RESSAMLIĞI

Nâzım resim yapmaya annesine özenerek başlamış olmalı.

Celile Hanımın ressamlığı varlıklı bir kadının oyalanmak için seçtiği bir hobi değil, bir tutkuydu. Ressam olmak için evini barkını dağıtıp Paris'e gittiği söylenirdi.

Kadıköy'de oturduğumuz yıllarda, Nâzım, annem, ben, arada bir ona giderdik. Odaları yaptığı tablolarla doluydu. Evi tam anlamıyla bir ressamın eviydi. Resimden başka bir şey düşünmediği açıktı.

Yalnız yaşıyordu, ama her zaman çok süslüydü. Güzelliğe vurgun bir insan olarak anılırdı.

Yüzünü aşırı boyadığı için Nâzım kızar, söylenir,
“Şimdi hepsini silmezsen, çıkıp gidiyorum,” diye kapıya yönelirdi.

Celile Hanım boyalarını silmeye yanımızdan ayrılınca, annem, “Nâzım, niye böyle yapıyorsun, o bir ressam, yüzünü de bir tablo gibi boyuyor, niye anlamıyorsun!” diye fısıldardı.

Ben de merakla bakınırdım iş nereye varacak diye...

Nâzım'ın resim yaptığını ilk Mithat Paşa köşkünde oturduğumuz yıllarda görmüştüm. Ama bunlar yağlıboya ya da pastel resimler değildi. Karakalemle mi, ya da yumuşak bir kurşunkalemle mi, bilmiyorum, evdeki herkesin yandan kafalarını çizmişti.

Otoportre, İstanbul, 1939, Kâğıt üzerine pastel, 30 x 38 cm

Hani eğlence yerlerinde ressamalar vardır, belli bir para karşılığı resminizi çiziverirler, onlar gibi...

O gün salondaki şöminenin önüne Adnan Ağabeyin çizim tahtasını yerleştirerek kendine bir yer yapmış, biz de sırayla gidip karşısına oturmuştuk. Bayağı da benzetiyordu.

Vedat Başar, her zaman olduğu gibi işin gırgırındaydı.

“Nâzım, sen aç kalmazsın,” diye takılıyor, bir panayırda tezgâh açsa günde kaç para kazanacağını hesaplıyordu.

O çizimlerin yok olup gittiğini sanıyordum.

Yıllar sonra bir gün Maslak'ta Adam Yayınları'nda otururken, Rasih Nuri İleri'nin üst katımızda, AnaBritannica'da çalışan oğlu Suphi Nuri İleri elinde onlardan ikisiyle geldi :

“Bunları babam bir sahafta bulup almış, size göstermek istedim...”

Vedat Başar ile Leman Teyzemin resimleri idi.

Çok şaşırmıştım... Nasıl olmuş da bir sahafın eline geçmişlerdi?

Vedat Başar, Fahamet Teyzemin, Fifi'nin kocası. Leman Teyze ise Fifi'nin çok sevdiği bir arkadaşı, ona da “teyze” derdim. Kadıköy'deki apartmandayken bizimle otururdu, Mithat Paşa köşküne de sık sık gelip gece yatısına kalırdı.

Öteki resimler kim bilir nerede, kimlerdeydi? Nenem, Fifi, annem, Selma Teyzem, Adnan Ağabey, ben, evde kim varsa, hepimiz sırayla oturmuştuk Nâzım'ın karşısına.

O günün dışında Nâzım'ı resim yaparken gördüğümü anımsamıyorum.

Bursa Cezaevinde, Kontırlak üzerine yağlıboya, Bursa, 1946, 67 x 49 cm

Bir de işte kitap okurken kurşunkalemle kapaklara, kapak içlerine, kenar boşluklara çizimler yapardı. Genellikle gemi, yelkenli, çiçek, el, göz çizimleri, korkunç suratlar...

Resim yapmaya düşkünlüğü İstanbul Tevkifhanesi'nde başlayıp Çankırı Cezaevi'nde tam anlamıyla patlak verdi.

Yağlıboya, guvaş, pastel, karakalem...

Cezaevinin içinden görünüm, mahkûmların, Piraye'nin, kendisinin portreleri...

Sonra Bursa Cezaevi'nde de arada bir yoğunlaşarak sürdü.

Sanırım bu onun için dinlendirici, oyalayıcı bir uğraştı.

"Bugünlerde kendimi bütünüyle resme verdim," deyip başka her şeyi bıraktığı olurdu.

Balaban'ın yeteneğini sezip gereçlerini ona armağan ettikten sonra resim yapmadığı söylenir, ama açlık grevi sırasında Üsküdar Paşakapısı Cezaevi'nde kendisini görmeye gittiğim bir gün, bana akrabası olan Mehmet Ali Aybar'ı tanımaktan duyduğu mutluluğu aktarmış,

"Birlikte resim yapıyoruz, o benden daha iyi ressam," demişti.

Cezaevinden çıktıktan sonra, Türkiye'de ya da Sovyetler Birliği'nde resim yapıp yapmadığını bilmiyorum.

Otoportre, Kâğıt üzerine karakalem

6 Ekim 1945

Bulutlar geçiyor : haberlerle yüklü, ağır.
Buruşuyor hâlâ gelmeyen mektup avucumda.
Yürek kirpiklerin ucunda
uzayıp giden toprak uğurlanır.
Benim bağırasım gelir : — “Pîrây e,
Pîrây e!..” — diye...

"Zevcem, ruhurevanım Hatice Pirayende", Çankırı, 1940,
Kâğıt üzerine pastel, 17 x 25 cm

Piraye'nin resimlerinde Nâzım'ın onun iç dünyasını yansıtmayı çok iyi başardığı kanısındayım.

Bunu kendisi de biliyordu.

1940'ta Çankırı'da yapıp neneme gönderdiği pastel bir Piraye resminin altına şöyle yazmıştı :

"Anne, ancak sen ve ben onu böyle görürüz, ve ancak sana yahut bana kızdığı zaman bu kadar şirin olur."

Bir başkasına da şöyle :

"Attığın taş dediğin kuşu vurmuyor."

Çizdikleri Piraye'nin belli durumlardaki görünümleriydi...

Annemi tanıyanlar,

"İyi yakalamış" derlerdi.

"Anne, ancak sen ve ben onu böyle görürüz, ve ancak sana yahut bana kızdığı zaman bu kadar şirin olur."

Çankırı, 1940, Kâğıt üzerine pastel, 25 x 36 cm

Ne güzel şey hatırlamak seni :
ölüm ve zafer haberleri içinden,
hapiste
ve yaşıım kırkı geçmiş iken...

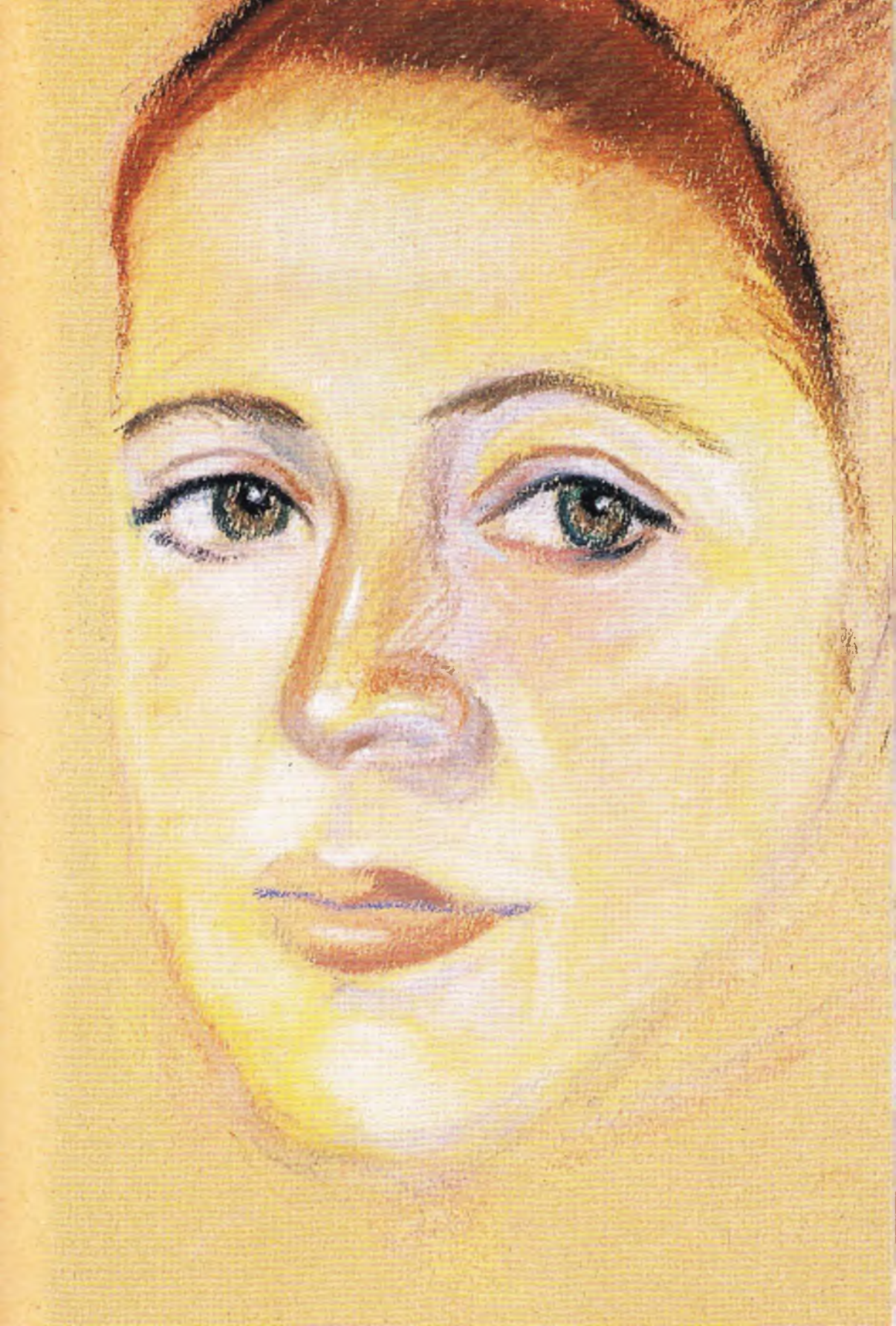
Ne güzel şey hatırlamak seni :
bir mavi kumaşın üstünde unutulmuş olan elin
ve saçlarında
vakur yumuşaklığı canımın içi İstanbul toprağının...
İçimde ikinci bir insan gibidir
seni sevmek saadeti...
Parmakların ucunda kalan kokusu sardunya yaprağının,
güneşli bir rahatlık
ve etin daveti :
kıp kıp kırmızı çizgilerle bölünmüş
sıcak
koyu bir karanlık...

Ne güzel şey hatırlamak seni,
yazmak sana dair,
hapiste sırtüstü yatıp seni düşünmek :
filânca gün, falanca yerde söylediğin söz,
kendisi değil
edasındaki dünya...

Ne güzel şey hatırlamak seni.
Sana tahtadan bir şeyler oymalıyım yine :
bir çekmece
bir yüzük,
ve üç metre kadar ince ipekli dokumalıyım.
Ve hemen
fırlayarak yerimden
penceremde demirlere yapışarak
hürriyetin sütbeyaz maviliğine
sana yazdıklarımı bağıra bağıra okumalıyım...

Ne güzel şey hatırlamak seni :
ölüm ve zafer haberleri içinden,
hapiste
ve yaşıım kırkı geçmiş iken...

Piraye, Çankırı, 1940, Kâğıt üzerine pastel, 17 x 25 cm

23 Eylül 1945

O şimdi ne yapıyor

şu anda, şimdi, şimdi?

Evde mi, sokakta mı,

çalışıyor mu, uzanmış mı, ayakta mı?

Kolunu kaldırmış olabilir,

– hey gülüm,

beyaz, kalın bileğini nasıl da çırpıplak eder bu hareketi!.. –

O şimdi ne yapıyor,

şu anda, şimdi, şimdi?

Belki dizinde bir kedi yavrusu var,

okşuyor.

Belki de yürüyordur, adımını atmak üzredir,

– her kara günümde onu bana tıptı tıptı getiren

sevgili, canımın içi ayaklar!.. –

Ve ne düşünüyor

beni mi?

Yoksa

ne bileyim

fasulyanın neden bir türlü pişmediğini mi?

Yahut, insanların çoğunun

neden böyle bedbaht olduğunu mu?

O şimdi ne düşünüyor,

şu anda, şimdi, şimdi?...

Piraye, Çankırı, 1940, Kâğıt üzerine pastel, 11 x 16 cm

1940
Nasser

5 Kasım 1945

Çiçekli badem ağaçlarını unut.

Değmez,

bu bahiste

geri gelmesi mümkün olmayan hatırlanmamalı.

Islak saçlarını güneşte kurut :

olgun meyvelerin baygınlığıyla pırıldasın

nemli, ağır kıztılar...

Sevgilim, sevgilim,

mevsim

sonbahar...

“Altın gözlü çocuğum benim ”, Çankırı, 1940,
Kâğıt üzerine pastel, 15 x 16 cm

Karıcığım ,

Nasretliğin on ikinci yılı bu
on ikinci yılı

Önül ağzına kadar dolu

Sen diyorum İstanbul geliyor aklıma
İstanbul diyorum sen

Sen şehrim kadar güzelsin
şehrim senin kadar acılı .

İşte bu kadar karıcığım . İstersen ~~ya~~ cevap ver .

Kocan

abbigin das dedigin russi vurmuffol!

May 1949

1949

FOTOĞRAFTAN YAPILAN RESİM

Dayısı Ali Fuat Cebesoy'un etkisiyle Nâzım Bursa Cezaevi'nde zaman zaman birtakım olanaklar elde ederdi.

Örnekse romatizmaları için banyo tedavisi gerektiği yolunda bir rapor hazırlanır, böylece yanında jandarmasıyla her gün banyolu bir otele gitmesine izin çıkardı.

Aslında bu Piraye ile buluşması için bir izindi. Çekirge'de karısının kaldığı otele gelir, birkaç saatini onunla geçirirdi.

Bu arada bir sokak fotoğrafçısı denk düşerse, otelin bahçesinde, Bursa Ovasını, Nilüfer'i arkalarına alıp birlikte resimler de çektirirlerdi.

Bu fotoğrafı da, yanılmıyorsam, bir otel bahçesinde, gökyüzüne doğru öyle bir sokak fotoğrafçısına çektirmişlerdi. Sonra Nâzım, herhalde ışık sızıp kendi yüzünü kestiği için, bu fotoğraftan yalnız Piraye'nin başını ayırıp büyütmüştü.

İkisinin böyle alttan çekilen başka fotoğrafları da var. Nâzım seviyordu anlaşılan bu açıyı, ayrıca yüzdeki gölgelenmeleri de seviyor olmalı. Çünkü Piraye'nin bu fotoğrafından salt kırmızının tonlarını kullanarak 31 x 44 cm boyutlarında yağlıboya bir tablo yapmıştı.

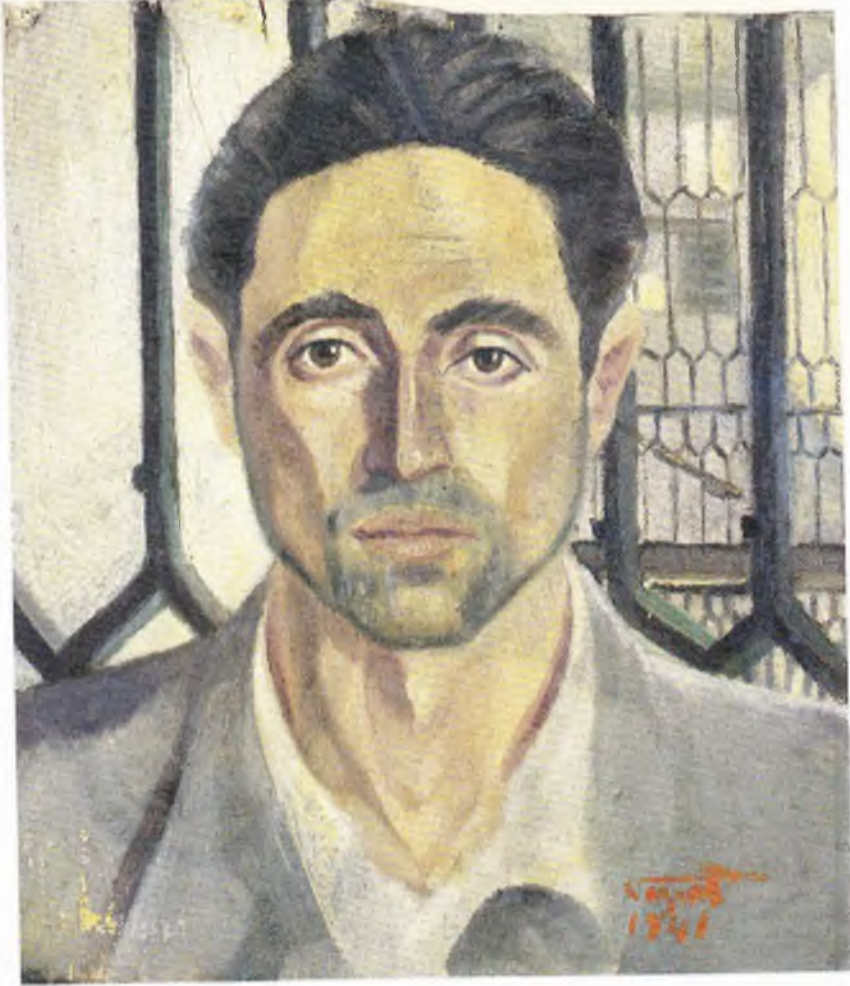
Piraye, 1941, Tuval üzerine yağlıboya, 31 x 44 cm

CEZAEVİ ARKADAŞLARI

Çankırı, 1940, Tuval üzerine yağlıboya, 33 x 41 cm

Bursa, 1941, Tuval üzerine yağlıboya, 27 x 32 cm

Bursa 1941, Tuval üzerine yağlıboya, 25 x 33 cm

Bursa, 1941, Tuval üzerine yağıboya, 18 x 26 cm

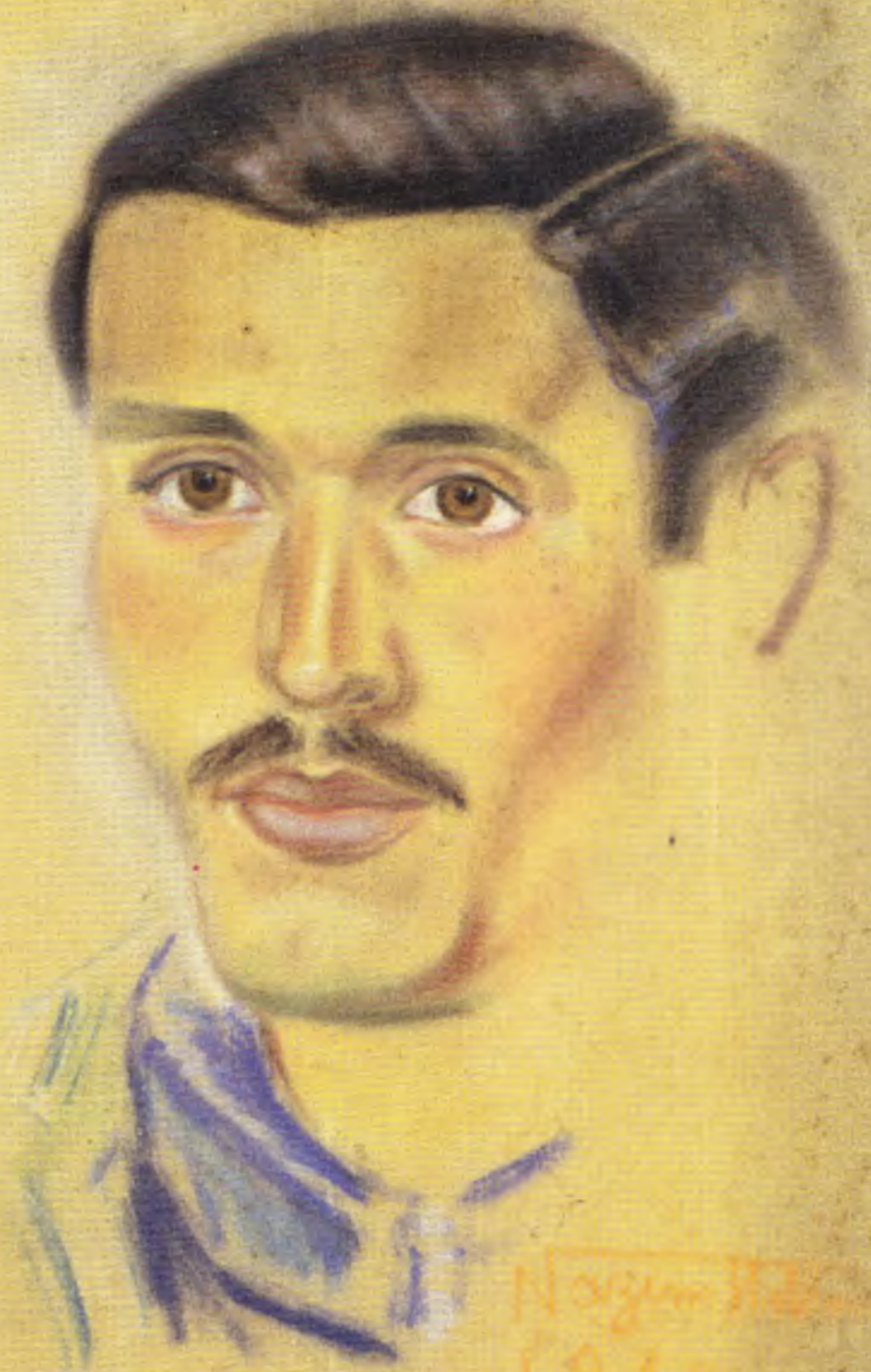

Çankırı, 1940, Kağıt üzerine pastel, 15 x 32 cm

İstanbul, 1939, Kağıt üzerine pastel, 23 x 30 cm

İstanbul, 1939, Kağıt üzerine pastel, 24 x 36 cm

Nazim Hossain
1934
1934
1934

Çankırı, 1940, Mukavva üzerine guvaş, 25 x 18 cm

Çankırı Hapishanesi, 1940, Karton üzerine pastel, 30 x 19 cm

Yanda, Çankırı Cezaevi avlusunun işliklerden kapıya doğru görünümü. Nâzım'ın ünlü kedili fotoğrafı bu kapının önünde çekilmiştir. Biz görüşmeci gittiğimizde, sağda, adamın olduğu yerde oturup konuşurduk. Üstte, avlunun işliklere doğru görünümü. Bu işliklerde marangoz, aynacı, kalaycı, terzi, boncuk işlemeci gibi değişik uğraşlardan ustalar çalışırlardı.

Çankırı Hapishanesi, 1940,
Karton üzerine pastel, 19 x 37 cm

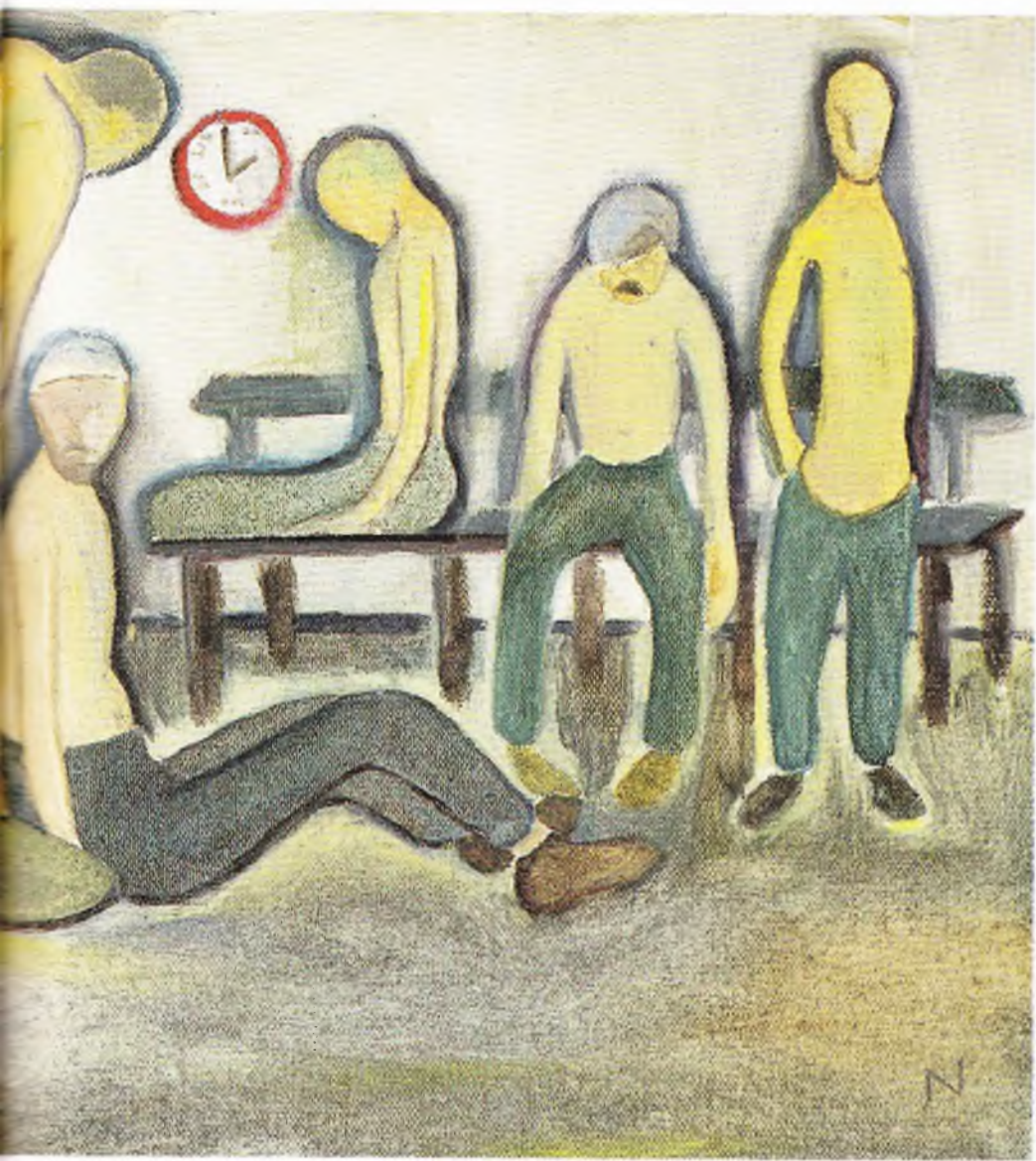
Kalaycı Dükkânı, Çankırı, 1940, Kâğıt üzerine pastel, 35 x 25 cm

Bursa, 1941, Tuval üzerine yağlıboya, 28 x 25 cm

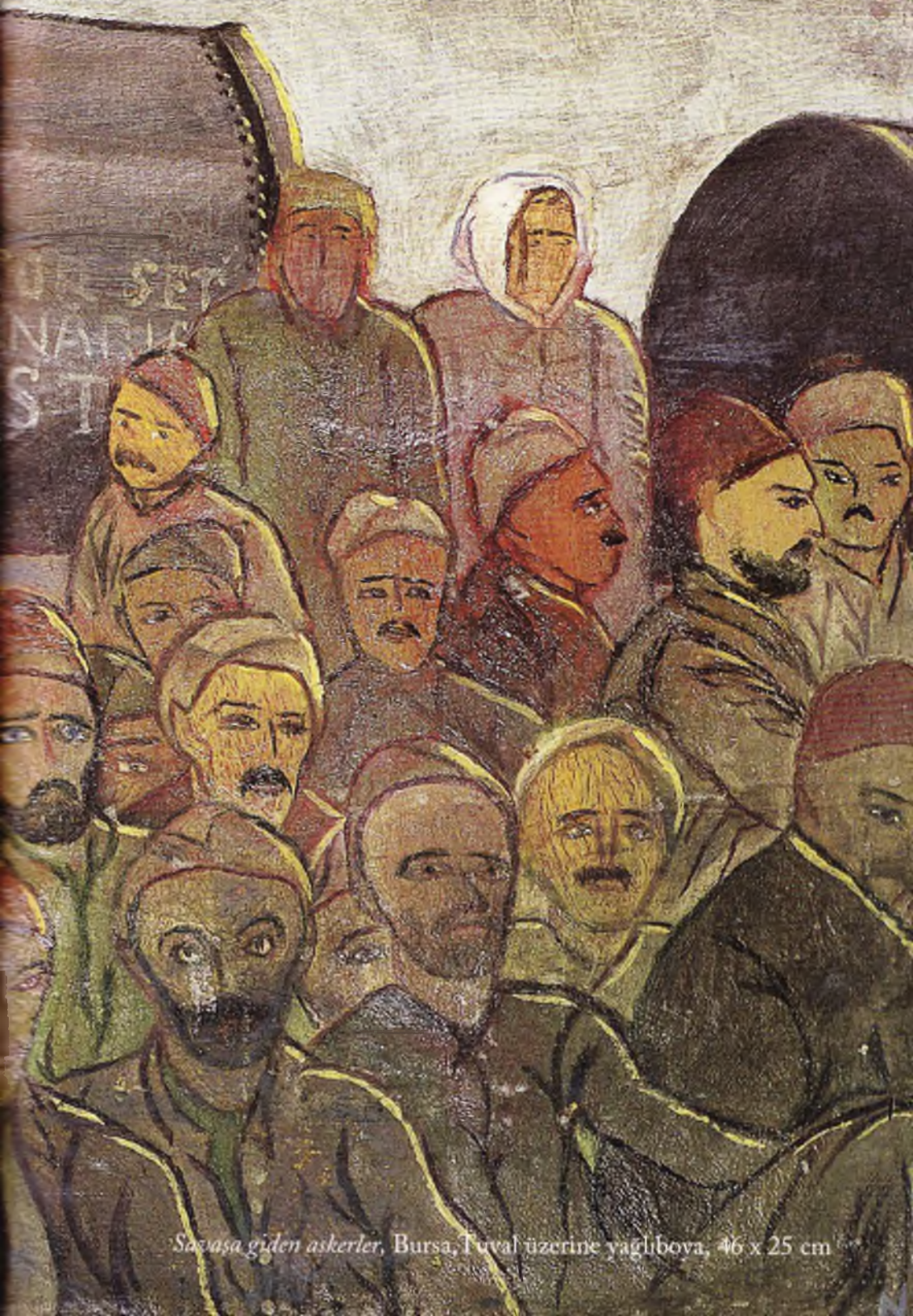

Nâzım'ın resimlerinde toplumsal bir bildiri yoktu. Yalnızca, Bursa Cezaevi'nde yaptığı iki resimde bunu denemiş, doktor kapısında sıra bekleyen hastalar ile savaşa giden askerleri renklerle etkili kılmaya çalışmıştı.

Sıra bekleyen hastalar, Bursa, Tuval üzerine yağlıboya, 46 x 25 cm

Savaş giden askerler, Bursa, Tuval üzerine yağlıboya, 46 x 25 cm

NÂZIM'IN KİTAP OKUYUŞU

Nâzım her kitabı baştan sona okumazdı. Önce kitapla bir tanışma dönemi geçirirdi adeta. Karıştırır, orasından burasından okur, beğenmezse bir yana bırakırdı.

Annem onun eline aldığı kitabın başından, sonundan, ortasından birer bölümünü okuduğunu, beğenirse baştan başladığını söylerdi. “Sonunu bildiği kitabı nasıl okur insan!” diye de şaşardı.

Ama Nâzım öyle okuyordu. Kitabı beğendi mi sanki daha önce orasını burasını karıştırmamış gibi baştan sona okuyordu. Hoşuna giden yerleri anneme de okurdu. Beğenmekte uyuşamazlarsa biraz çekişirlerdi. Düşüncenin ağır bastığı konularda annem Nâzım'a pek karşı çıkmaz, bir öğretmene öğrencisinin davrandığı gibi davranırdı, ama beğeniye, özellikle de duygulara yönelik konularda, tartışmalar hep annemin duyarlığına, sezgisine övgülerle son bulurdu.

Nâzım,

“Canım karıcığım, bir şiiri, bir romanı hiç kimse senin gibi anlayıp değerlendiremez,” diye onu göklere çıkarırdı.

Bu işi benim pek aklım almazdı. Karısına yağcılık ediyor gibi gelirdi. Örnekse okudukları bir romanı annemin Nâzım'dan daha iyi değerlendirebileceğine inanamazdım.

Gene de içime bir kuşku düşerdi. Çünkü bir gün bir yerde söylenip geçilen bir söz değildi bu. Hep yinelenirdi.

ARTHUR SCHOPENHAUER
(ARTÖR ŞOPENHAUER)

Aşkın Metafiziği

Kadınlara dair
Dünya hakkında
Fikirler

ÇEVİREN
TALAT HAMİDİ

Satış yeri
YENİ KİTAPCI
Aukara caddesi No. 55

SELÂMET MATBAASI
İSTANBUL
1935

Ŗiir, öykü yazmaya başladığımda, yazdığım her şeyi mutlaka anneme göstermem için bana da bayağı baskı yapmıştı.

Nâzım annemin okuduğı kitaplarla ilgili mektuplarından esinlenerek Ŗiirler de yazardı. Örnekse “Don Kiřot” Ŗiiri öyledir.

Nâzım kitap okurken eli hiç durmazdı. Kitapların kapaklarına, kapak içlerine, boş sayfalara, kurşunkalemle çizimler yapardı. Bu herhalde bir tür düşünme yoluydu. Bana öyle gelirdi. Dalardı o çizimleri yaparken.

Geçen sene ölen KEMAL AHMEDİN

Ağlıyan Nar ile Gülen Ayva

İsmindeki hikâyes: çıkmıştır.

Bu hikâye: Türkiyede esine tesadüf edilemiyecek bir nefasetle basılmıştır.

Bu hikâye: Türkiye matbuatında münakaşalar açılmasına sebep olmuştur.

Nefis bir kapak içinde papie kuşe üzerine basılan bu hikâyenin fiyatı 10 kuruştur.

FIAT: 35 KURUŞ

DESENLER

Piraye'nin annesi Nurhayat Hanım,
Kâğıt üzerine kurşun kalem, 25 x 18 cm

Piraye'nin annesi Nurhayat Hanım,
Kâğıt üzerine renkli kalem, 15 x 20 cm

Nâzım Hikmet yapmış olduğu Orhan Kemal deseninin çevresini, arkadaşının Bursa Cezaevi'nden ayrılırken yazdığı şu şiirden dizelerle çevrelemiş :

KOMİK HÜRRİYET

Evet
demek
demek üç gün sonra
evet
senin dediğin
“Komik ve tatlı
H Ü R R İ Y E T!”

“Canım efendim
Üstadım benim!”

Beton, demir ve tozlu ampulleri bırakmak birtakım insanlara!

Evet
bu hürriyet,
kampana, kilit gıcırtısı ve gardiyanlar
bütün bu şeyleri arkada bırakabilmek hasreti!

Fakat
sana mavi göklerin altından bakmak
seni hapishanede bırakmak!
Demirsiz ve kilitsiz,
ampulleri tozsuz ve gardiyansız bir başka nevi hapishanede ben.

Evet
senin dediğin hürriyet.
KO-MİK!

Trenler gelir, gider
istediğin caddeye düşürebilirsin gölgeni...

* * * * *

Hangi hürriyet?
Geç efendim
ilahi üstadım benim...

Bursa Cezaevi'nden ayrılırken
24 / EYLÜL / 943
Raşit Kemal

Orhan Kemal, Bursa, 1943,

Şeffaf kâğıt üzerine mürekkep, 12,5 x 19 cm

23.02.1940 tarihli mektubun ikinci sayfası : *Çankırı Cezaevi'nde Nâzım Hikmet, Kemal Tahir, Hikmet Kıvılcımlı'nın yattıkları oda.*
Kurşunkalem, 23 x 29,5 cm

NÂZIM'IN EL İŞLERİ

Nâzım, Piraye'ye yazdığı bir şiirinde şöyle der :

Ne güzel şey hatırlamak seni.

Sana tahtadan bir şeyler oymalıyım yine :

bir çekmece

bir yüzük,

ve üç metre kadar ince ipekli dokumalıyım.

Uzakta kaldığı sevdiklerine, onları düşünerek el işleri yapmak, salt şiirsel bir söz değil, gerçek bir olaydı Nâzım için.

Piraye'ye gönderdiği kendi elinden çıkma armağanlar pek çoktu.

Ben onun dokuduğu kumaştan annemin diktiği beyaz bir pantolonu birkaç yaz giymiştim.

Suzan için ceviz ağacından oyduğu pudralığın ise, üstüne bir atlı deseni çizdiği aynasını da kendi dökmüştü.

Piraye için yapılmış kâğıt ve kalemlik.

36 x 29 cm

Cezaevlerinde bir yolunu bulup işliklere sokulur, ustalarla dostluk kurar, önce onlara çırak olup işi kavrar, geleneklerini, olanaklarını öğrenir, sonra yenilikler düşünmeye, öneriler getirmeye başlardı.

Oymalarında çeşitli ağaçlar kullanıyor, ama sanırım en çok ceviz ağacını seviyordu.

Bir gün, bakıyordunuz, kıl testere kullanarak bir tepsi yapmış, bir gün, bakıyordunuz, bir yontucu gibi keskilerle çalışarak bir kutu ya da bir yüzük oymuş.

Piraye için yapılmış yüzük

3 x 2,5 x 2,5 cm

Piraye için yapılmış ceviz oyma tepsi.

31 x 20 cm

Piraye için yapılmış kutu.

26 x 22 x 7 cm

Piraye için yapılmış ceviz kutu.

22 x 12 x 11 cm

Kapakta cam üzerine resim

Piraye için yapılmış kutu.

30 x 24 x 5 cm

Piraye için yapılmış çanta

41,5 x 27 x 14 cm

Piraye için yapılmış aynalı ceviz kutu.

28 x 12 x 7 cm

Suzan için yapılmış aynalı pudralık.

6 x 6,5 x 4,5 cm

Bir ampulün içini çıkarıp çevresini boncukla kaplıyor,
düz yerde dikine durabilmesi için gene boncuktan
yuvarlak bir taban işliyor, üstüne de cevizden bir kapak
konduruyordu.

Boncukla yaptığı saatlikler bayağı usta işiydi.

NÂZIM'IN SAATİ

Nâzım'ın “Bir Cezaevinde, Tecritteki Adamın Mektupları” adlı ünlü şiiri şöyle başlar :

Senin adını

Kol saatımın kayışına tırnağımla kazıdım.

Malum ya, bulunduğum yerde

ne sapı sedefli bir çakı var,

(bizlere âlât-ı katıa verilmez),

ne de başı bulutlarda bir çınar.

Belki avluda bir ağaç bulunur ama

gökyüzünü başımın üstünde görmek

bana yasak...

Burası benden başka kaç insanın evidir?

Bilmiyorum.

Ben bir başıma onlardan uzağım,

hep birlikte onlar benden uzak.

Gene Nâzım'ın Ankara Merkez Komutanlığı
Cezaevi'nden, 24 Mayıs 1938'de Piraye'ye yazdığı
mektubun ilk sözleri de şöyledir :

“Karıcığım,

“Kol saatım bozuldu. Ben de mekanizmayı çıkardım ve
çerçevenin içine sizin resimlerinizi koydum. Şimdi saate
bakmıyorum, çünkü saat mefhumunu zaten yavaş yavaş
kaybetmekteyim, saate bakmıyorum, bileğimde senin
mini mini başına bakıyorum.”

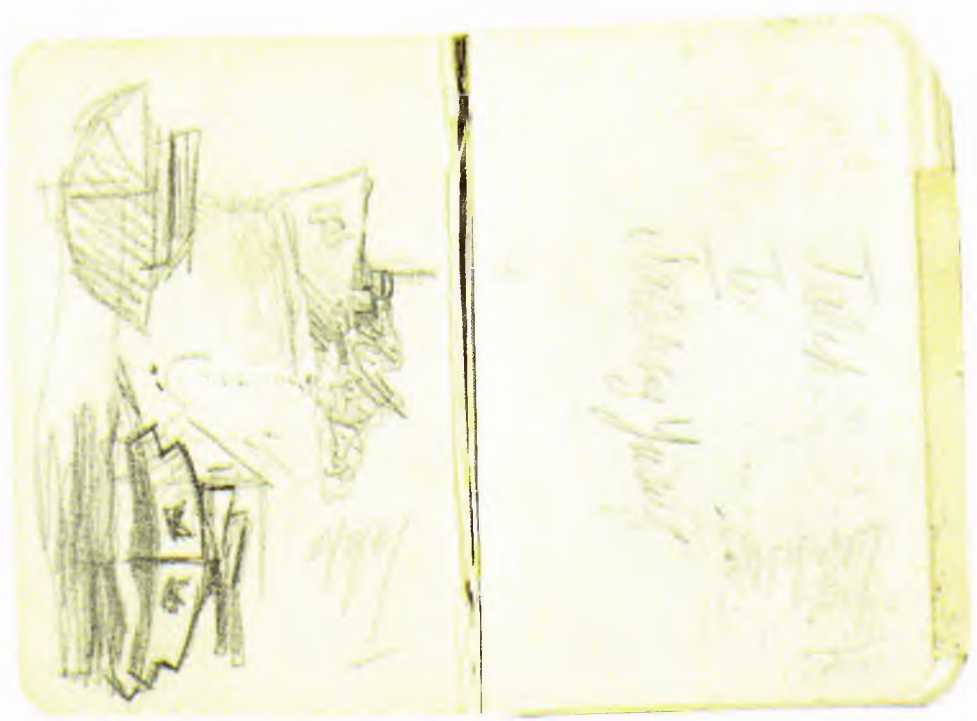
Yukarda gördüğünüz bu çileli saatin kayışında
Nâzım'ın tırnağıyla kazıdığı “Piraye” adı belli belirsiz
okunuyor. İçine ise Memet ile Piraye'nin birlikte çekilmiş
bir fotoğrafları konmuş, ikisinin arasına da Suzan'ın başka
bir fotoğraftan kesilmiş başı yerleştirilmiş.

DEFTERLER

6,2 x 9,1 cm

1937'de İstanbul Tutukevi'nde
Nâzım Hikmet'in Cebindeki
Not Defteri

زنده افتاد من مرا اندر
 ای شکار است یا بجهت ضرر
 می بینم دارم
 - حال من خیره تر
 رانده و دود بجا مانده
 کایم
 -

زنده افتاد من
 ک
 سوزانده های
 گرسنگم

بودم و گریه
 دلتنگی و اندک
 آورد به سینه
 دلتنگ
 شد با فدا
 -

Pica
 Pica
 Pica

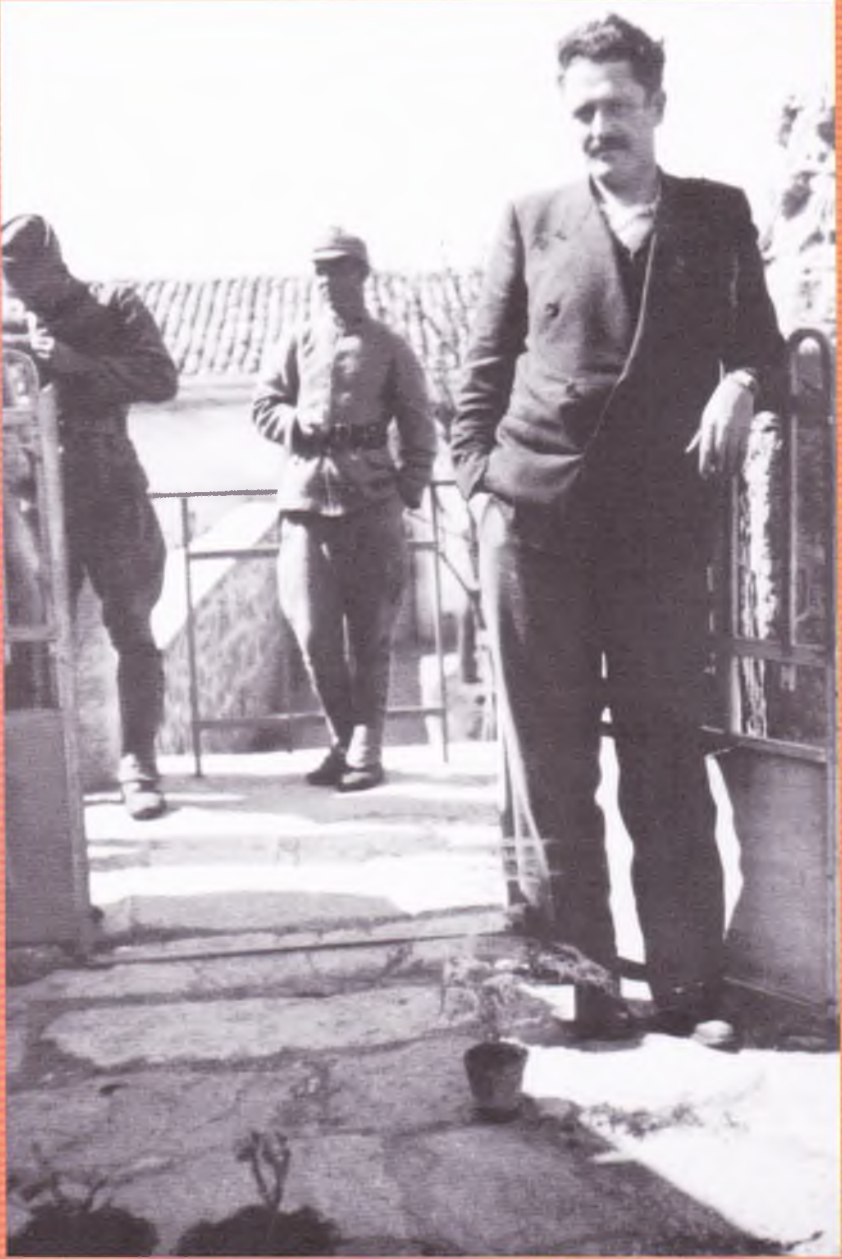
TALİHSİZ
MUSTAFA
KIN GEMİSİ

Handwritten:
Pirane
Yusuf
Talixsiz

Talixsiz
Yusuf
Talixsiz
Yusuf
Talixsiz
Yusuf
Talixsiz
Yusuf
Talixsiz
Yusuf

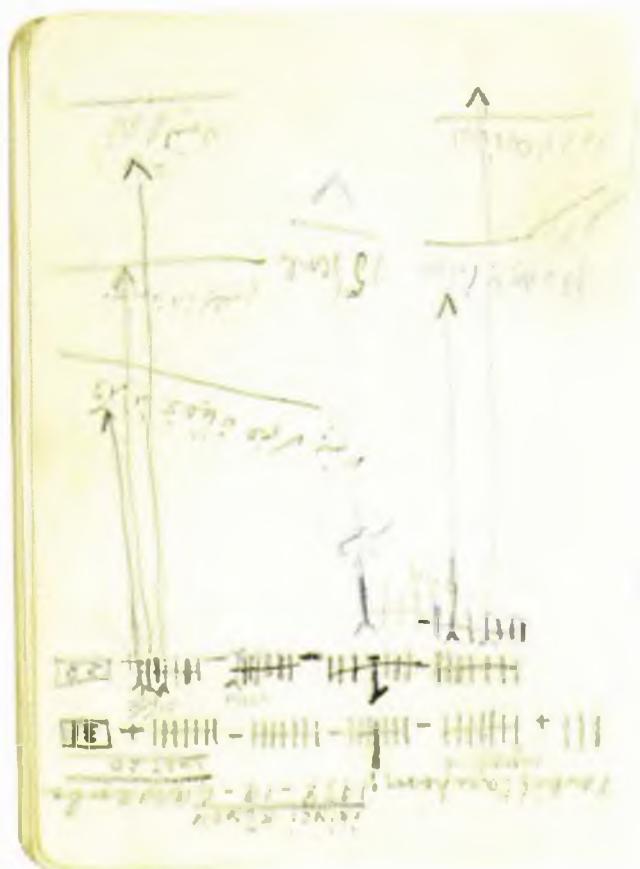

Nâzım Hikmet Ankara Merkez Komutanlığı
Cezaevi Bahçesinde

8,2 x 11,6 cm

1938 Harp Okulu Komutanlığı Mahkemesi'nde
Nâzım Hikmet'in Cebindeki
Not Defterinden Sayfalar

... ..
... ..
... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

... ..

10 - 10 - 1910

-
- 23 - 18.10 de junio
 - 24 - 18.20 de julio
 - 25 - 18.20 de agosto
 - 26 - 18.20 de septiembre
 - 27 - 18.20 de octubre
 - 28 - 18.20 de noviembre
 - 29 - 18.20 de diciembre
 - 30 - 18.20 de enero
 - 31 - 18.20 de febrero
 - 32 - 18.20 de marzo
 - 33 - 18.20 de abril
 - 34 - 18.20 de mayo
 - 35 - 18.20 de junio
 - 36 - 18.20 de julio
 - 37 - 18.20 de agosto
 - 38 - 18.20 de septiembre
 - 39 - 18.20 de octubre
 - 40 - 18.20 de noviembre
 - 41 - 18.20 de diciembre
 - 42 - 18.20 de enero
 - 43 - 18.20 de febrero
 - 44 - 18.20 de marzo
 - 45 - 18.20 de abril
 - 46 - 18.20 de mayo
 - 47 - 18.20 de junio
 - 48 - 18.20 de julio
 - 49 - 18.20 de agosto
 - 50 - 18.20 de septiembre
 - 51 - 18.20 de octubre
 - 52 - 18.20 de noviembre
 - 53 - 18.20 de diciembre
 - 54 - 18.20 de enero
 - 55 - 18.20 de febrero
 - 56 - 18.20 de marzo
 - 57 - 18.20 de abril
 - 58 - 18.20 de mayo
 - 59 - 18.20 de junio
 - 60 - 18.20 de julio
 - 61 - 18.20 de agosto
 - 62 - 18.20 de septiembre
 - 63 - 18.20 de octubre
 - 64 - 18.20 de noviembre
 - 65 - 18.20 de diciembre
 - 66 - 18.20 de enero
 - 67 - 18.20 de febrero
 - 68 - 18.20 de marzo
 - 69 - 18.20 de abril
 - 70 - 18.20 de mayo
 - 71 - 18.20 de junio
 - 72 - 18.20 de julio
 - 73 - 18.20 de agosto
 - 74 - 18.20 de septiembre
 - 75 - 18.20 de octubre
 - 76 - 18.20 de noviembre
 - 77 - 18.20 de diciembre
 - 78 - 18.20 de enero
 - 79 - 18.20 de febrero
 - 80 - 18.20 de marzo
 - 81 - 18.20 de abril
 - 82 - 18.20 de mayo
 - 83 - 18.20 de junio
 - 84 - 18.20 de julio
 - 85 - 18.20 de agosto
 - 86 - 18.20 de septiembre
 - 87 - 18.20 de octubre
 - 88 - 18.20 de noviembre
 - 89 - 18.20 de diciembre
 - 90 - 18.20 de enero
 - 91 - 18.20 de febrero
 - 92 - 18.20 de marzo
 - 93 - 18.20 de abril
 - 94 - 18.20 de mayo
 - 95 - 18.20 de junio
 - 96 - 18.20 de julio
 - 97 - 18.20 de agosto
 - 98 - 18.20 de septiembre
 - 99 - 18.20 de octubre
 - 100 - 18.20 de noviembre
 - 101 - 18.20 de diciembre
 - 102 - 18.20 de enero
 - 103 - 18.20 de febrero
 - 104 - 18.20 de marzo
 - 105 - 18.20 de abril
 - 106 - 18.20 de mayo
 - 107 - 18.20 de junio
 - 108 - 18.20 de julio
 - 109 - 18.20 de agosto
 - 110 - 18.20 de septiembre
 - 111 - 18.20 de octubre
 - 112 - 18.20 de noviembre
 - 113 - 18.20 de diciembre
 - 114 - 18.20 de enero
 - 115 - 18.20 de febrero
 - 116 - 18.20 de marzo
 - 117 - 18.20 de abril
 - 118 - 18.20 de mayo
 - 119 - 18.20 de junio
 - 120 - 18.20 de julio
 - 121 - 18.20 de agosto
 - 122 - 18.20 de septiembre
 - 123 - 18.20 de octubre
 - 124 - 18.20 de noviembre
 - 125 - 18.20 de diciembre
 - 126 - 18.20 de enero
 - 127 - 18.20 de febrero
 - 128 - 18.20 de marzo
 - 129 - 18.20 de abril
 - 130 - 18.20 de mayo
 - 131 - 18.20 de junio
 - 132 - 18.20 de julio
 - 133 - 18.20 de agosto
 - 134 - 18.20 de septiembre
 - 135 - 18.20 de octubre
 - 136 - 18.20 de noviembre
 - 137 - 18.20 de diciembre
 - 138 - 18.20 de enero
 - 139 - 18.20 de febrero
 - 140 - 18.20 de marzo
 - 141 - 18.20 de abril
 - 142 - 18.20 de mayo
 - 143 - 18.20 de junio
 - 144 - 18.20 de julio
 - 145 - 18.20 de agosto
 - 146 - 18.20 de septiembre
 - 147 - 18.20 de octubre
 - 148 - 18.20 de noviembre
 - 149 - 18.20 de diciembre
 - 150 - 18.20 de enero
 - 151 - 18.20 de febrero
 - 152 - 18.20 de marzo
 - 153 - 18.20 de abril
 - 154 - 18.20 de mayo
 - 155 - 18.20 de junio
 - 156 - 18.20 de julio
 - 157 - 18.20 de agosto
 - 158 - 18.20 de septiembre
 - 159 - 18.20 de octubre
 - 160 - 18.20 de noviembre
 - 161 - 18.20 de diciembre
 - 162 - 18.20 de enero
 - 163 - 18.20 de febrero
 - 164 - 18.20 de marzo
 - 165 - 18.20 de abril
 - 166 - 18.20 de mayo
 - 167 - 18.20 de junio
 - 168 - 18.20 de julio
 - 169 - 18.20 de agosto
 - 170 - 18.20 de septiembre
 - 171 - 18.20 de octubre
 - 172 - 18.20 de noviembre
 - 173 - 18.20 de diciembre
 - 174 - 18.20 de enero
 - 175 - 18.20 de febrero
 - 176 - 18.20 de marzo
 - 177 - 18.20 de abril
 - 178 - 18.20 de mayo
 - 179 - 18.20 de junio
 - 180 - 18.20 de julio
 - 181 - 18.20 de agosto
 - 182 - 18.20 de septiembre
 - 183 - 18.20 de octubre
 - 184 - 18.20 de noviembre
 - 185 - 18.20 de diciembre
 - 186 - 18.20 de enero
 - 187 - 18.20 de febrero
 - 188 - 18.20 de marzo
 - 189 - 18.20 de abril
 - 190 - 18.20 de mayo
 - 191 - 18.20 de junio
 - 192 - 18.20 de julio
 - 193 - 18.20 de agosto
 - 194 - 18.20 de septiembre
 - 195 - 18.20 de octubre
 - 196 - 18.20 de noviembre
 - 197 - 18.20 de diciembre
 - 198 - 18.20 de enero
 - 199 - 18.20 de febrero
 - 200 - 18.20 de marzo
-

Ömer Deniz'in sorgusu sırasında
Nazım'ın tuttuğu notlar :

- 1) Bana uğramak hatırı
gelmiş
- 2) Bizzatlık ve sadetkarlık
- 3) a) varlığını her şey
altı oktafı denmiş.
- 4) Nazım'ın kemetic
siyasi aktörü denmiş.
m. yanında çürük
kalır
- 5) b) sözde
oldunda ilkönce
komünist cumhuriyetli.
soru komünizmi
gelirce (?!). denmiş
- 6) c) bu ifadeyi denmiş
bu ifadeyi denmiş için
ve huzuru hakim denmiş

ipadestylis ruficeps
brun. c. ipadestylis
Ill. 101

در این کتاب در مورد
 مباحثه و گفتگو در مورد
 مردم و مملکت و در مورد
 تاریخ و جغرافیه و در مورد
 و در مورد مملکت و در مورد
 و در مورد مملکت و در مورد
 و در مورد مملکت و در مورد
 و در مورد مملکت و در مورد
 و در مورد مملکت و در مورد
 و در مورد مملکت و در مورد

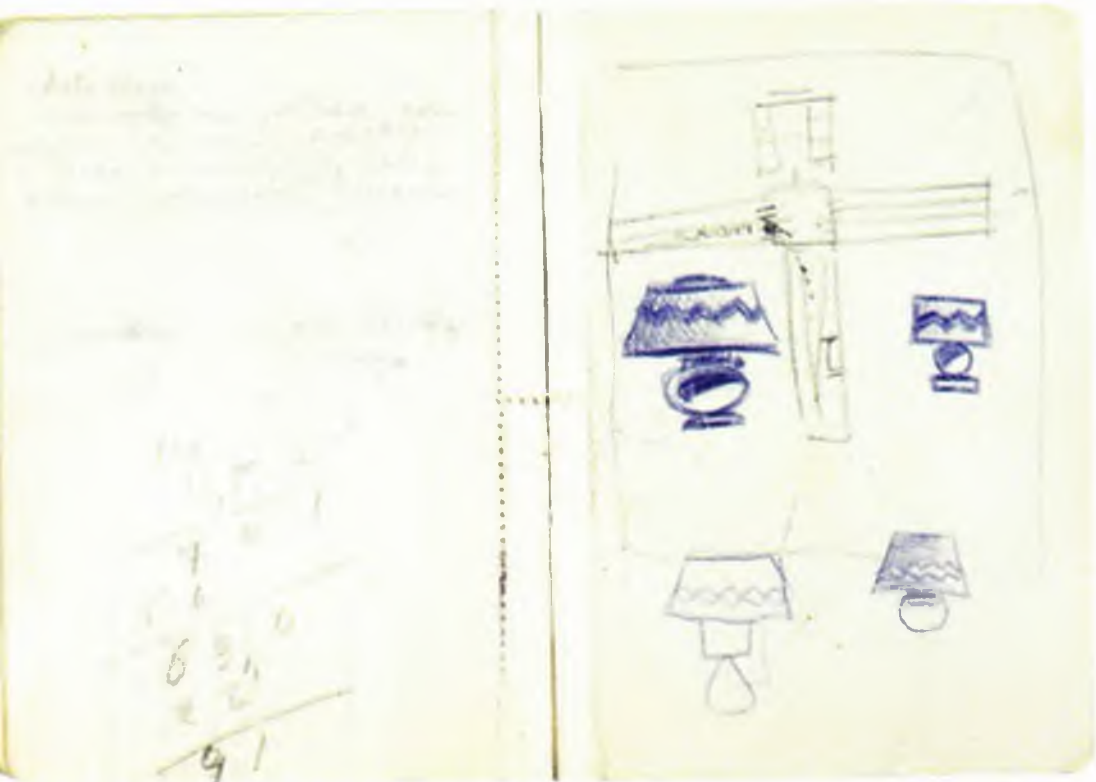

Javanese
 & Ballad
 sent to

 Sale
 29 June
 15 June

Yargıçlardan biri mi ?

Çarmıha gerilen İsa mı ?

Bugün pazar
 Anı gün ben de bu güzel günde
 Hemen hemen ilk defa gittiğim bir kadehlerden azak
 Bu kadar güzel
 Bu kadar güzel bir günün vaktiyle
 Hemen hemen vaktiyle
 Bu kadar güzel bir günün vaktiyle
 Hemen hemen vaktiyle
 Bu kadar güzel bir günün vaktiyle
 Hemen hemen vaktiyle
 Bu kadar güzel bir günün vaktiyle
 Hemen hemen vaktiyle

Bugün pazar
 Anı gün ben de bu güzel günde
 Hemen hemen ilk defa gittiğim bir kadehlerden azak
 Bu kadar güzel
 Bu kadar güzel bir günün vaktiyle
 Hemen hemen vaktiyle
 Bu kadar güzel bir günün vaktiyle
 Hemen hemen vaktiyle
 Bu kadar güzel bir günün vaktiyle
 Hemen hemen vaktiyle
 Bu kadar güzel bir günün vaktiyle
 Hemen hemen vaktiyle

Bugün pazar
 Anı gün ben de bu güzel günde
 Hemen hemen ilk defa gittiğim bir kadehlerden azak
 Bu kadar güzel
 Bu kadar güzel bir günün vaktiyle
 Hemen hemen vaktiyle
 Bu kadar güzel bir günün vaktiyle
 Hemen hemen vaktiyle
 Bu kadar güzel bir günün vaktiyle
 Hemen hemen vaktiyle
 Bu kadar güzel bir günün vaktiyle
 Hemen hemen vaktiyle

Bugün pazar
 Anı gün ben de bu güzel günde
 Hemen hemen ilk defa gittiğim bir kadehlerden azak
 Bu kadar güzel
 Bu kadar güzel bir günün vaktiyle
 Hemen hemen vaktiyle
 Bu kadar güzel bir günün vaktiyle
 Hemen hemen vaktiyle
 Bu kadar güzel bir günün vaktiyle
 Hemen hemen vaktiyle
 Bu kadar güzel bir günün vaktiyle
 Hemen hemen vaktiyle

“BUGÜN PAZAR” ŞİİRİ

Nâzım Hikmet’in şiirleri daha yazılmaktayken, son biçimlerini almadan cezaevi duvarlarından dışarı sızardı. Kendi de gerçi bir iki kişiye gönderirdi – karısı Piraye’ye, çok güvendiği bir avukat arkadaşına – ama şiirler son biçimini alınca... Oysa dostları, meraklılar, şiire düşkün cezaevi görevlileri, bitmiş bitmemiş, ellerine ne geçse kopya ederlerdi. Sonra da o şiirler kopya edile edile elden ele dolaşır, bu arada da, tabii, değiştikçe değişirdi.

Nâzım Hikmet’in kendisinin de şiirlerinde sonradan düzeltmeler yaptığı doğrudur – çıkarır, ekler, değiştirirdi. Ama asıl kargaşa, bitmemiş, son biçimini almamış şiirlerin elden ele dolaşmasından, bu arada, kopya edenlerin dikkatsizliklerinden doğdu. Üstelik ezberlendi de o yanlış kopyalar. Orada burada basıldı da... Hele Bulgaristan’da Türkçe basılan kitaplar... Yenir yutulur şeyler olmayan, korkunç yanlışlar için kimileri, “Nâzım Hikmet öyle düzeltmiş anlaşılan,” demek anlayışsızlığını, şiirsizliğini göstererek “incelemeci zevksizliği”nin doruklarına ulaştılar. Bazı ezberciler de yirmi beş yıl önce yanlış kopyaları ezberlemiş olabileceklerini akıllarına bile getirmeden, bana, “Şiirleri yanlış basıyor, yirmi beş yıldır ezbere bilirim ben onları,” gibilerden haberler gönderdiler. Bu arada, ünlü “Bugün Pazar” şiiri için de ileri geri konuşanlar oldu.

“Bugün Pazar” şiiri 1938’de Ankara Merkez Komutanlığı Cezaevi’nde yazılmış. O günlerde Nâzım Hikmet’in cebinde

olan küçük bir not defterinde bu şiirin ilk çalışmaları var.
Şairin el yazısıyla :

Bugün ilk defa güneşe çıkardılar beni.
Ve ben ömrümde ilk defa güneşin benden bu kadar uzak
gökyüzünün bu kadar mavi

bu kadar geniş olduğuna şaşarak
kımıldanmadan durdum.

Sonra saygıyla toprağa oturdum.

Dayadım sırtımı beyaz duvara.

Birdenbire tuhaf bir hatıra :

deniz.

Ve işin en aşağılık tarafı şu ki yavrum
galiba yalnızlığa alışıyorum.

Artık

bana kâfi geliyor zaman zaman

yerimden kımıldanmadan

bir (okunamadı)

bir de bir kutu kibrit, bir paket cıgara

sonra bir de bıyıklarımı çiğneyerek

düşmek dalgalara.

Nâzım Hikmet bu şiirde önce bazı sözcüklerin üstünü çizmiş, bir iki değişiklik yapmış, sonra “deniz” sözcüğüne kadar olan bölümün üstüne birbirine paralel üç çapraz çizgi çekmiş. Zaten şiirin ordan yukarı başka kalemle, aşağı başka kalemle yazılmış.

Soldaki sayfada şiirin daha gelişmiş bir biçimi :

Bugün pazar.

Bugün beni ilk defa güneşe çıkardılar.

Ve ben ömrümde ilk defa gökyüzünün bu kadar benden uzak

bu kadar mavi

bu kadar geniş olduğuna şaşarak

kımıldanmadan durdum.

Sonra saygıyla toprağa oturdum.

dayadım sırtımı duvara.

Toprak, güneş ve ben.

Ve ben artık hiçbir şeyi

hattâ seni bile düşünmezken

takıldı birdenbire gözüm

birbiri ardınca bozkırın ufkundan sökölüp

ağır beyaz yelkenler gibi gelen bulutlara.

Bu anda bir hatıra :

deniz.

Hürriyeti, ısıltısı, kokusu.

Bu şiirin de “Toprak, güneş ve ben” dizesine kadar olan bölümü birbirine paralel altı çapraz çizgiyle çizilmiş, ondan aşağısı çerçeve içine alınmış. Sola doğru dört sayfa ötede oldukça gelişmiş bir biçim :

Bugün pazar.

Bugün beni ilk defa güneşe çıkardılar.

Ve ben ömrümde ilk defa gökyüzünün bu kadar benden uzak

bu kadar mavi

bu kadar geniş olduğuna şaşarak

kımıldanmadan durdum.

Sonra saygıyla toprağa oturdum
dayadım sırtımı duvara.
Bu anda ne düşmek dalgalara,
ne baş aşağı, ne baş yukarı.
Bu anda ne kavga, ne hürriyet, ne karım.
Sade toprak, güneş ve ben.
Bu anda yeter bana bu kadarı
bahtiyarım.

Nâzım Hikmet şiirin onuncu dizesi ile on üçüncü dizesini,
bir de “sade” sözcüğünün üstünü çizmiş. Böylece de son
biçimine oldukça yaklaşmış. Silinen yerleri çıkarıp okuyalım :

Bugün pazar.
Bugün beni ilk defa güneşe çıkardılar.
Ve ben ömrümde ilk defa gökyüzünün bu kadar benden uzak
bu kadar mavi
bu kadar geniş olduğuna şaşarak
kımıldanmadan durdum.

Sonra saygıyla toprağa oturdum
dayadım sırtımı duvara.
Bu anda ne düşmek dalgalara,
bu anda ne kavga, ne hürriyet, ne karım.
Toprak, güneş ve ben.
Bahtiyarım.

Nâzım Hikmet’in not defterinde bu şiirin başka taslağı
yok. Kurtuluştan Sonrakiler adlı antolojide basılıp okur önü-
ne basılı olarak ilk çıkışı ise şöyle :

Bugün Pazar.

Bugün beni ilk defa güneşe çıkardılar.

Ve ben ömrümde ilk defa

gökyüzünün bu kadar benden uzak

bu kadar mavi

bu kadar geniş olduğuna şaşarak

kımıldanmadan durdum.

Sonra saygı ile toprağa oturdum.

Dayadım sırtımı beyaz duvara.

Bu anda ne düşmek dalgalara

bu anda ne kavga, ne hürriyet, ne karım.

Toprak, güneş ve ben...

Bahtiyarım.

Görüldüğü gibi, en önemli değişiklikler üçüncü dizenin ikiye bölünmesi, bir de “Dayadım sırtımı duvara” dizesine “beyaz” sözcüğünün eklenmesi.

Nâzım Hikmet *Dört Hapiseden* adlı kitabını hazırlarken bu şiiri “Ankara” bölümüne almış. Tıpatıp şöyle* :

Bugün pazar.

Bugün beni ilk defa güneşe çıkardılar.

Ve ben ömrümde ilk defa gökyüzünün bu kadar benden uzak

bu kadar mavi

bu kadar geniş olduğuna şaşarak

kımıldanmadan durdum.

Sonra saygıyla toprağa oturdum,

dayadım sırtımı duvara.

Bu anda ne düşmek dalgalara,
bu anda ne hürriyet, ne karım.
Toprak, güneş ve ben...
Bahtiyarım...

Şiirin en son, en doğru biçimi budur. “Yeni Dergi”de de böyle yayımlanmıştı. Ama *Dört Hapiseden* kitabına alırken sondan üçüncü dizeye “ne kavga” sözünü yeniden ekledim. Şairin Fransa’da bu şiiri plağa okurken o dizeyi “bu anda ne kavga, ne hürriyet, ne karım” diye okuduğu söyleniyordu. Doğru mu, yanlış mı, araştırmadım, çünkü o dize “ne kavga” sözü eklenince çok daha güzelleşiyor. Bir de, “dayadım sırtımı duvara” biçimi bana “dayadım sırtımı beyaz duvara” biçiminden daha güzel görünüyor. Zaten şair bu ikincisini yalnız ilk taslakta kullanmış, sonrakiler hep “dayadım sırtımı duvara”.

(*) Kitaplara alınırken “Bugün Pazar” şiirinin 4, 5, 6. dizeleri sayfaya sığmadıkları için genellikle daha içeri çekiliyor. Burada şairin müsveddesindeki biçimi aynen koruduk.

7,3 x 11,4 cm

1938 'de
Nâzım Hikmet'in Cebindeki
İş Bankası Acendasından Sayfalar

30cu hafta

TEMMUZ

198—203

Pazar

17

Pazartesi

18

Salı

19

Çarşamba

20

216—218

AĞUSTOS

32ci hafta

Perşembe

4

Cuma

5

Cumartesi

6

Notlar

46ci hafta

İK. TEŞRİN

317—320

Pazar

6

Pazartesi

7

Salı

8

Çarşamba

9

321—323

İK. TEŞRİN

47ci hafta

Perşembe

17

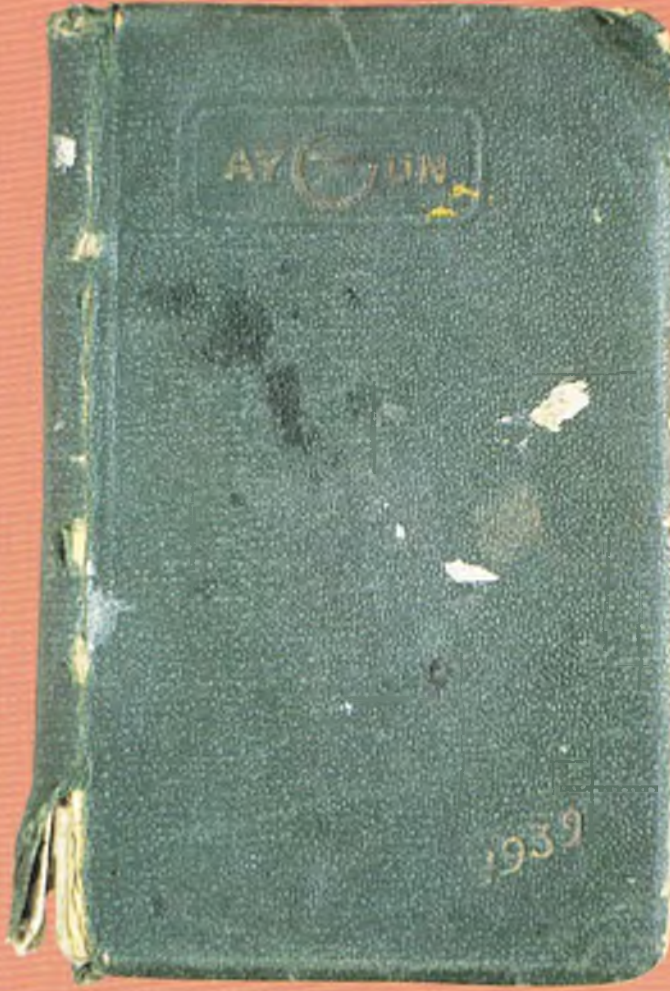
Cuma

18

Cumartesi

19

Notlar

8,5 x 13,3 cm

1939 'da Nâzım Hikmet'in Cebindeki
Memduh Aygün Ajandasından Sayfalar

Mart - Mar:

1939

$$1.1 \text{ Long} = \sqrt{2} a,$$

522

Nisan - Avril

1939

3 (comp art) - sa

1939

Nisan - Avril

8 Cumartesi - Sa.

1939

Son Teqrin - November

5 Pazar - Di.

طیانت کریدو جنہ
یار دہم جنہ خدایا کہنہ
ایکریہ اور دو
جنہ بیدار ایسا کہنہ
اپنے مہرادیو

جودت بیت - رادیو - شاپت
نطق - رادیو - شاپت
چو یوہ - پنچل صید
یار بابہ نہہ خار
کرور اور ویدہ جنہ
کہ سوم دن لورور آپر کہ
طیانت کریدو
آکھنہ رادیو - جودت بیت -
رادیو - جودت بیت -

İlk Kânun - Décembre

1939

17 Pazar - Di.

1939

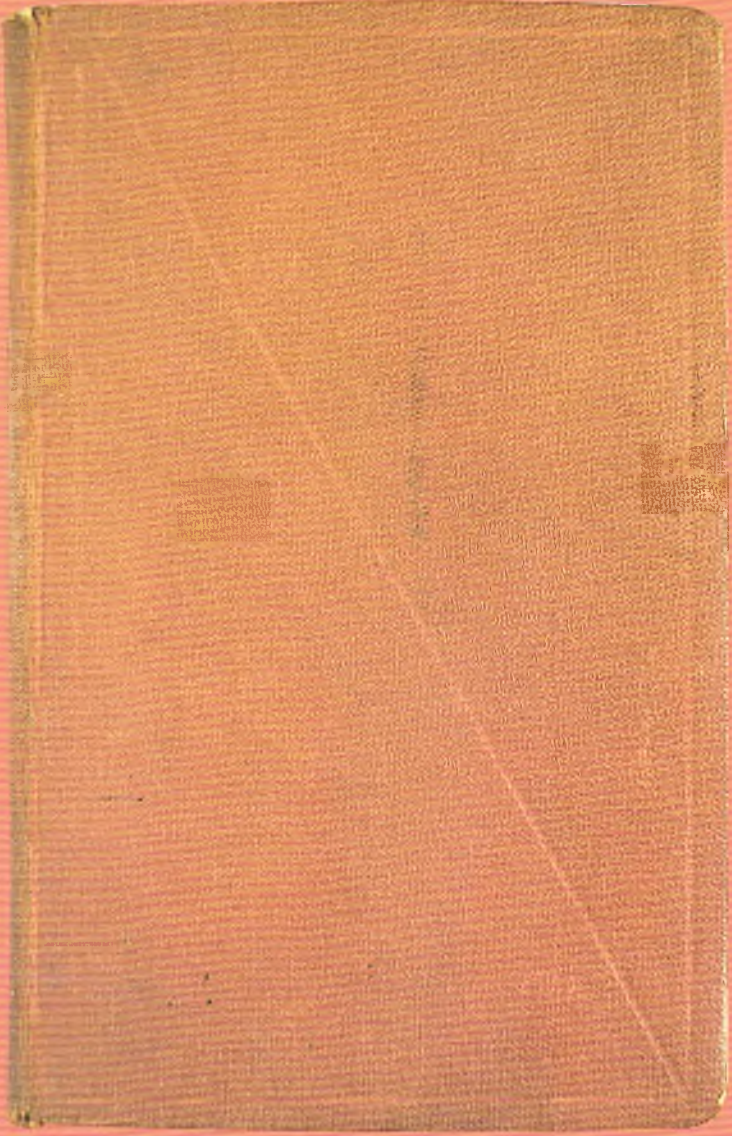
İlk Kânun - Décembre

24 Pazar - Di.

“Attığın taş dediğin kuşu vurmuyor.”

9,8 x 15,5 cm

1940 'ta Nâzım Hikmet'in Piraye'ye Bayram Armağanı
Olarak Düzenlediği Şiir Defterinden Sayfalar

karıncıma ges kalms
bayram hediyesi

1940-10 ilimni tasim

Vazı

Defterin ilk sayfası

ÇANKIRIDAN
PİRAYEYE
MEKTUPLAR

Çankırı - 1940

Defterin kapak sayfası

Memleketimden İnsan Manzaraları'nın çekirdeği olan
“Meşhur Adamlar Ansiklopedisi”
bu defterde bulunmuştur.

MEŞHUR ADAMLAR —
ANSİKLOPEDİSİ

★

1948 — SANKIRI

Meşhur Adamlar Ansiklopedisi'nin kapak sayfası

HATİCE - (Piye, Piye de.)

Boşun yeri - eresi,
kaş, paşada?

So madem,
düşün medim,
bilmiyorum...

İşimden en iyi kadim,
dünyanın en güçlü kadim,
benim karım.

(Bu bahiste
aslında emmüme değil).

1940 eresiyle ilgili ortolarda
farklı hapishanelerde bulunmuş bulutak
ona itihaf edilmiştir.

★

Meşhur Adamlar Ansiklopedisi'nin ilk sayfası

günayaklı.
Sınırların öylesi olacağına.

Yeni sınırlardan
Güneyden doğuya doğru bakılı
Öğreniriz Toprakları yadınasana.

E, ne varlıksa da deniz
Aynı oku güzellik.

1941'e kadar..

(SONU VAR...)

Meşhur Adamlar Ansiklopedisi'nin son sayfası

Resimler: Piraye, 1940 (ön kapak)

Bursa Cezaevinde, 1946 (arka kapak)

TEMA

TÜRKİYE ÇÖL OLMASIN
(0212) 281 10 27

ISBN 975-08-0221-7

9 789750 802218